

Nr 1 2018 • januari - februari

pris 90 kronor

É Romani Glinda

Den romska spegeln

Förintelsens minnesdag
högtidlighölls på många
platser i Sverige

Den romska ledaren

Kära läsare

Det är viktigt att även i år belysa Förintelsen i dess olika former, alla fakta och alla berättelser från överlevande av Förintelsen måste fram. Om några år finns inte några överlevande från Förintelsen kvar i livet. Därför är det så nödvändigt att vi kan belysa Förintelsen för dem som inte vet. Det är viktigt att historieforskarna kommer med rätt uppgifter. För blir det fel blir uppgifterna ändå till en norm. Och normer är svåra att ändra på.

Yehoda Bauer besökte Stockholm och föreläste om Förintelsen i riksdagen och i Synagogan. På Forum för levande historia föreläste han för personalen och en del andra inbjudna. Där menade han och sa att det var osannolikt att det finns mellan tio och tolv miljoner romer i hela världen. Han trodde heller inte att det var så många romer som det sägs ha dött under Förintelsen. Detta gjorde mig besviken när han riktade sina uppgifter mot mig, den enda romen i rummet.

En del sa urskuldande han är ju gammal. Jo så är det ju, men gammal borde vara vis.

Detta ledde till att jag kontaktade ett tjugotal forskare med god kännedom om Förintelsen och ställde frågan till dem. Jag väntar fortfarande på svaren och kommer att sammanställa dem i sinom tid. Det är så klart svårt att säga hur många romer som dog och jag kan själv tycka att gapet är för stort då man säger mellan 500 000 och upp till en och en halv miljon romer som dött. Jag tycker att vi romer ska sammankalla ett symposium om romernas Förintelse, där forskare och andra kan medverka för att närma sig sanningen. Vi bör kanske hävda i den kommande Förintelsekonferensen som ska manifesteras som ett tjugårsjubileum av Stockholmskonferensen år 2000 att måste vi få tillträde till talarstolen den här gången. Man sa förra gången att det bara var länder som fick ordet. Romer har ju inget land. Under

påtryckningar fick vi dock 15 minuter och Ian Hancock från Texas sa att just för att vi inte representerar ett land borde vi haft tillgång till talarstolen.

Under föreläsningen på Forum för levande Historia fick vi även veta att det var Yehuda Bauer som varit med och styrt i den första Förintelsekonferensen med Göran Person. Det var kanske därför den romska Förintelsen inte nämndes av svenska föreläsare. Redan då var det många som opponerade sig mot Yehuda Bauers syn på Förintelsen där vi romer inte platsade.

Kristianstadsbladet recenserade Yehuda Bauers bok "Förintelsen i perspektiv" Där säger man att "Huvuddelen av Yehuda Bauers bok Förintelsen i perspektiv går ut på att förklara varför nazisternas mord på judar ska definieras som världshistoriens enda 'förintelse'. Bauers egna siffror motsäger emellertid resonemanget. Av de cirka 150000 romer som enligt Bauer dödades, dödades 37000 i riket. Det döddes alltså tre gånger fler romer i områden där politiken mot dem var "suddig" än där dess syfte var tillintetgörande. Ändå vidhåller Bauer uppfattningen att nazisternas mål att "utplåna romerna som en identifierbar grupp" inte var en "förintelse."

En annan journalist som skrev var Irka Cederberg.

"Eskil Franc, är överintendent på Forum för levande historia." Han "vägrar att jämställa romernas Förintelse med judarnas. Förintelsen var exklusivt riktad mot judar, hävdar han. Han pekar på forskare som menar att "folkmordet på judarna var ett alldeles exceptionellt folkmord. Den israeliske förintelseforskaren Yehuda Bauer är en av dem som hävdat att Förintelsen exklusivt syftade till att utrota judarna som ras, men att detsamma aldrig gällde romerna, som var "ett marginellt problem" för nazisterna, även om deras öde var fruktansvärt. Andra forskare, som exempelvis den amerikanske historieforskaren Henry R Huttenbach, själv jude, upprörs över talet om judarnas exklusivitet. I en intervju i ekot 2003 hävdade han att det var moraliskt och historiskt fel att fokusera enbart på judarna."

Fred Taikon

É Romani Glinda

Egnahemsvägen 58
141 37 Huddinge

Telefon:

+46 (0)8-779 40 31
+46 (0)70-712 39 91

E-mail: info@romaniglinda.se

Webadress: www.romaniglinda.se

Postgiro: 19 54 82-5

Ansvarig utgivare

och chefredaktör: Fred Taikon

Redaktion:

Rosario Ali Taikon, Bengt O Björklund,
Veronika Portik, Mia Taikon och Gertrude Nilsson Björklund

Tipsa oss

Vi tar gärna emot material till tidningen, samt tips om olika evenemang på samtliga romanédialekter, antingen via vanlig post eller via e-posten: mia@romaniglinda.se

Vår bidragsgivare
Statens Kulturråd

Tryck: Carlshamns tryckeri

ISSN 1651-3258

Missa inte!

6 Fred och Jonas på SmåLit.

10 Alice Bah Kuhnke talade i S:t Jacobs kyrka under minn-
sestunden för Förintelsens offer.

17 Hedi Fried och Ola Larsmo samtalade.

25 Diana Bogelund intervjuas av Malmöredaktionen.

I detta nummer kan du läsa om

DEBATT

4 Mats Åberg skriver om de hemlösa romerna på våra gator..

ÉRG TAR EN LATTE MED

5 Elin Ahlström, en ung romsk kvinna på Gotland med många järn i elden.

ERG PÅ LITTERATURFEST

6 I år var ERG förlag representerat på SmåLit av Fred Taikon och tecknaren Jonas Rahm.

SAMRÅD PÅ KULTURRÅDET

8 Kulturrådet bjöd in romer till samråd.

27 JANUARI

10 ÉRG och Forum för levande historia bjöd in till minneshögtid.

HEDI FRIED BERÄTTAR

17 Rumänska kulturinstitutet bjöd in till en samtal om Förintelsen.

ROMSK TJEJ FÅR PRIS

17 Elin Ahlström får årets Emerich Roth-pris.

27 JANUARI I

EU-PARLAMENTET

18 Soraya Post talade och öppnade en utställning i parlamentet.

ROMSKA AMBASSADÖRER

19 RUF utbildar romska ambassadörer som ska sprida kunskap.

OM FÖRINTELSEN

20 Yehuda Bauer talade på Forum för levande historia.

DELMOS

21 Den nya myndigheten Delegationen mot segregation på plats.

STOCKHOLM BJÖD IN

22 Rundabordssamtal om den romska strategin.

JÄMY

23 Nu är den den nya jämställdhetsmyndigheten på plats.

I UPPSALA

24 Förintelsen uppmärksammas.

MALMÖ RAPPORTERAR

25 Senaste nytt.

BÖCKER

30 Två nya böcker.

Att slippa se eländet...

Ända sedan tiggeridebatten startade i Sverige har i stort sett alla som yttrat sig hänvisat till att huvudansvaret för de utsatta EU-migranterna ligger i hemländerna - och hos EU. Det är viktigt att ha i minnet att de allra flesta av dem är romer.

De flesta debattörer har kritiserat att utfattiga människor för sin överlevnad har känt sig tvingade att resa till Sverige och sätta sig på allmänna platser för att be om pengar. De har inte velat ta in de tiggande medmänniskornas svåra situation utan har reagerat genom att kräva olika åtgärder för att de ska slippa se fattigdomen.

I botten på sådana reaktioner ligger nästan alltid oreflekterade fördomar och impulsivt förakt gentemot romer, d.v.s. ren och skär antiziganism.

Kraven på åtgärder har bl.a. gått ut på omedelbar avhysning både från tiggeriplatsen och från de tillfälliga boplatser som besökarna från de sydligare EU-länderna ordnat åt sig. Det är självklart att ingen ska sitta i vägen för förbipasserande eller självsvåldigt "ockupera" någon annans mark, vare sig den är privat eller offentligt ägd. Men i de allra flesta fall rör det sig inte om att ordningen störs. Och det faktum att tillfälliga boenden uppstår i form av tält eller kojor, som i det svenska klimatet inte kan anses människovärdiga under vinterhalvåret, beror för det mesta på att de besökande förvägrats möjligheten att använda campingplatser eller liknande områden med åtminstone nödtorftig tillgång till sanitära faciliteter.

Ett antal förslag har förts fram om inskränkningar eller förbud mot tiggeri. Det har obestriddligen förekommit trakasserier från svenskars sida och oförblommerat hot om våld mot tiggarna själva och mot deras anhöriga i hemlandet, liksom påtvingad "beskyddarverksamhet" eller ren människohandel från

organiserade kriminella landsmän. I ljuset härav har det på många håll gjorts gällande att ett tiggeriförbud skulle vara ett sätt att skydda tiggarna. Samma hycklande attityd vill ge sken av att det vore humant att förbjuda tiggeri för att det är en ovärdig sysselsättning.

I en debatt i Aktuellt frågade programledaren den förbudsforespråkande moderatet rättspolitiska talespersonen Tomas Tobé vem det var han ville skydda - tiggaren eller dem som ser dem. Något svar på den frågan gavs inte.

Javisst är tiggeri ovärdigt. Men för att komma tillrätta med det måste utsatta människor istället ges möjlighet att skaffa sig en livsuppehållande utkomst på ett värdigt sätt. Och den möjligheten har under århundraden ytterst sällan varit tillgänglig för romer, vare sig i Sverige eller i hemländerna.

I höstas beslöt moderaterna att driva frågan om ett tiggeriförbud. Ulf KristerSSon har sedan föreslagit att M och S gör upp i denna fråga och säger nu att han tror att en överenskommelse borde kunna vara klar före valet.

Stefan Löfvén svarade svävande om detta i en TT-intervju i december och Åsa Regnér sa i en kommentar till Aftonbladet att hon tycker att vi "ska diskutera tillsammans hur vi kan göra mer saker både för att tiggeriet ska upphöra i Sverige, men också hur utsattheten kan upphöra, och det gör jag gärna med andra partier".

På senare tid har det upgetts att en intensifierad diskussion pågår inom socialdemokratin om någon form av tiggeriförbud.

Särskilt betänkligt är att Dagens industri fått Daniel Suhonen, chef för den fackliga tankesmedjan Katalys, att säga "att vara emot tiggeri är utan problem kompatibelt med att vara en socialdemokrat som hatar ojämlikhet och sociala klyftor". Därför tror han att "om

partiet går fram med någon form av förslag på förbud så kommer många ha förståelse för detta eller tycka att det är på tiden. Gör man det här tror jag partiledningen får ett mycket stort stöd inom arbetarrörelsen".

I riksdagens frågestund den 1 mars sa Magdalena Andersson att "alla som ger till tiggare ska veta: man riskerar att bidra till människohandel". - Javisst. Och alla som beställer varor på nätet ska veta att de riskerar att göda bedragare...

Allt detta stämmer dåligt med de slutsatser som partiet antog vid kongressen i våras. I presentationen av dem gjordes klart att partiet inte stod bakom förslag om ett generellt tiggeriförbud och att kampen måste föras vidare i EU. De senaste signalerna - om de är korrekta - ger intryck av populistisk rädsla för SD och M.

De som anser att man inte kan förbjuda fattigdom eller på annat sätt empatilöst förpassa utsatta människor utom synhåll måste försöka förhindra att övertaktiska partiföreträdare lyckas avföra frågan om utsatta romska EU-medborgare före valet.

La luta continua. Kampen fortsätter.

Mats Åberg

ÉRG TAR EN LATTE MED:

Elin Ahlström

Elin Ahlström Taikon är 22 år och bor på Gotland. Hon är grundare och ordförande i organisation Roma People och på Förintelsens minnesdag den 27 januari i år fick hon Emerich priset.

Text: Bengt O Björklund **Foto:**

Elins gammelfarfar John och gammelfar-mor Maja kom först av släkten till Gotland under 50-talet.

– De flyttade hit eftersom det var en human och vacker plats att bo på. De var mycket omtyckta av gotlänningarna. Sedan dess har släkten flyttat fram och tillbaka från fastlandet till ön flera gånger och min familj har valt att stanna här.

Elins mamma är svenskrom och hennes pappa är helt svensk.

– De träffades då mamma bodde med sin stora familj i Klintehamn. Min Pappa hade tvättid samma dag som mamma blev tillsagd av sin pappa Kenneth Taikon att passa sina syskon på ett disco vid en lokal bredvid tvättstugan. Där började mamma prata med pappa. Året var 1991.

Elin har alltid gillat att studera och att vara i skolan, trots att hon var blyg och hade svårt att få kompisar när hon var yngre.

– Ibland fick jag höra fördomar om romer, men för det mesta var mina kompisar nyfikna på vad romer är för något.

Under första året på gymnasiet var hon tvungen att hoppa av eftersom hon opererades två gånger för skolios.

– Jag har haft ont i många år och kämpar fortfarande med smärtan.

Nu pluggar hon upp sin gymnasiekompetens på Komvux.

Redan som liten, kanske 4-5 år, bestämde sig Elin för att hjälpa människor, det var vad hon ville göra, det ville hon jobba med.

– Jag har alltid tyckt att romer har behandlats illa och jag inspirerades av min släkting Katarina Taikon, hur hon kämpade för romers rättigheter. Jag vill fortsätta att kämpa i hennes anda och därför startade jag en egen organisation.

2015 startade Elin föreningen Roma people.

– Men då hette vi "Unga romer" och var en lokalavdelning till en större organisation. Vi valde sedan att byta namn och bli en självständig förening istället.

Syftet med Roma people är att stoppa fördomar och diskriminering.

– Detta gör vi genom att sprida kunskap om romernas historia, kultur och nutid. Jag föreläser och tillsammans med min pappa och syster uppträder vi med romsk sång och musik. Föreningen är till för romer och andra som vill lära sig mer om romer och stötta denna viktiga kamp.

Än så länge är det inte någon stor förening.

– Eftersom vi inte kommit så långt i föreningen ännu så har vi just nu ca sju medlemmar. Vi hoppas att få många fler medlemmar. Det ska vi börja kämpa för. Vi har nyligen fixat medlemskapsblanketter som vi ska dela ut på föreläsningar och vid andra tillfällen.

Elin är även ordförande i föreningen DBF, Demokrati för barns framtid.

– Vi jobbar med integration och mänskliga rättigheter. Varje vecka har vi aktiviteter för ungdomar och barn med bakgrund från många olika länder. Vi har läxhjälp, fotboll, dans, simning, uppträdanden och läger. Jag är dansledare i främst hiphop,

Allt du inte visste om Elin Ahlström

Vilken bok ligger på nattduksbordet? *Läxor i engelska och svenska.*

Ser du upp till någon? *Katarina Taikon är min största förebild.*

Vilken film såg du senast? *Pirates of the Caribbean.*

Vilken är din favoritmaträtt? *Kombotji (romsk klomp).*

När var du på semester senast? *Höstlovet 2017 hälsade jag på släktingar i Småland.*

Gillar du sport? *Jag älskar dans!*
Vilken är din bästa sida? *Jag bryr mig om de som har det svårast*
Har du några dåliga sidor? *Ibland är jag är för godtrogen.*

men också lite i afro/dancehall gruppen.

Elin har alltid drömt mycket och hon har kämpat för att nå sina drömmar.

– Sedan jag var liten ville jag hjälpa fattiga människor i Afrika och i Indien. 2017 åkte jag till Uganda och Rwanda där jag hjälpte fattiga. Jag träffade väldigt många barn där och gav dem kläder och saker jag hade med mig. Det kommer förmodligen bli fler resor dit. Indien har jag inte varit i ännu, där har jag drömt om att få göra många projekt. En dröm är att undersöka hur romernas historia egentligen gick till i Indien.

Fred Taikon
och Jonas Rahm
i Nässjö.

ERG på litteraturfestival i Småland

*Smålands litteraturfestival, eller SmåLit som den också kallas, gick av stapeln för tredje gången under tre dagar i början av februari. De tre småländska städerna Nässjö, Jönköping och Värnamo arrangerade under dessa dagar många författarsamtal och intressanta föreläsningar. Med på mässan i år var ERG förlag. Fred Taikon talade om vikten av tvåspråkiga böcker, i det här fallet på svenska och romska. Med sig hade han sin nya bok *Barnen på Tanto* och bokens tecknare Jonas Rahm.*

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ERG

Den tredje upplagan av SmåLit hade som huvudtema i år "Minoritetens röster" och "Läslycka".

– I Nässjö var vi i Kulturhuset Pigalle under tre timmar. Det var första gången som Nässjö var med. Det var kultur- och fritidschef Pär Jonsson som invigde det hela. Synd att det kom så få människor dit, men sista timmen var helt ok.

På bokbordet låg alla ERG förlags böcker. Bland annat Den nya barnboken om barnen på Tanto, novellsamlingen Den romska pianostämmaren, Askungen i Rinkeby på svenska och romska samt Pettsonböckerna som översatts till kelderäs.

Dagen därpå vändes kosan mot Jönköping.

– I Jönköping skedde allt på Stadsbiblioteket i två plan. Vi fick en

mycket fin plats vid trappan till övervåningen där invigningen skedde.

Det var författaren Stina Wirsén och Johan Gärskog, avdelningschef Kultur och bibliotek, som invigde det hela. Sedan var det seminarier och föreläsningar för hela slanten. Klockan tre änt-

rade Fred och Jonas seminariescenen.

– Återigen tråkigt att det inte kom fler åhörare, men vi uppträdde i alla fall och talade om vikten av tvåspråkighet.

Det var inte bara det seminariet som hade lite publik. Det var genomgående så.

– Dessutom krockade seminarierna med varandra och det innebar för oss att de barn som skulle ha lyssnat satt på ett annat ställe då vi skulle ha börjat.

Fred är dock mycket nöjd med sitt bokbord dit många besökare tog sig.

– Vid bokbordet var det många som var imponerade av Jonas illustrationer till Tantoboken. Vi knöt många kontakter med andra illustratörer och förläggare.

Nåväl. Efter Jönköpingsäventyret gick resan vidare dag tre till Värnamo.

– i Värnamo hamnade vi i Gummifabriken, en gammal byggnad som var under renovering.

Där gjorde man gummi förr i tiden som bland annat gick till de kända Gisslavedsdäcken och hälften av alla cykeldäck i Sverige producerades här.

– SmåLit hade installerat sig i två plan här. De nyrenoverade seminarierummen var superflotta! Även här hade vi fått stort utrymme för våra böcker.

Här var det kulturchefen i Värnamo, Lars Alkner, som invigde.

– Situationen här i Gummifabriken blev dock den samma som Nässjö. Det kom mycket få besökare till vårt bord och till seminariet som jag var med i. Det är synd. Det är alltid mycket roligare med publik.

Välkommen till
webbplatsen för
de nationella
minoriteterna

minoritet.se

Webbredaktör:
malin.junkka@sametinget.se

Sámediggi
Sámedigge
Saemiedigkie
Sametinget

Länsstyrelsen
Stockholm

Samråd på Kulturrådet

I mitten av januari bjöd Kulturrådet in till samråd om läsfrämjande insatser för den romska minoriteten. Tanken var att samla in tankar och idéer från romerna själva. Med på mötet var olika romska organisationer och tjänstemän från Kulturrådet.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ERG

Maria Telenius från Kulturrådet inledde med att tala om Bokstart, ett projekt som Kulturrådet ansvarar för.

– Vi har jobbat med den här satsningen sedan 2015 och syftet är att stärka små barns (0-3 år) språkutveckling. Vi började med olika pilotprojekt för att prova oss fram.

Hon berättade att den här typen av satsningar finns idag i ett trettiotal länder runt om i världen.

– Så det finns många internationella förebilder att titta på. Men vi behöver hitta ett sätt för hur vi ska arbeta med det i Sverige under de förutsättningar och utmaningar som vi har här.

Sedan 2017 är Bokstart ett regeringsuppdrag på Kulturrådet.

– Det innebär att vi har en bättre finansiering för att verkligen nå ut. Det finns en mycket hög medvetenhet bland professionen och bland allmänheten om

språkets betydelse för individens utveckling och möjlighet att ta del av samhället, för att kunna utveckla ett rikt språk och språkutveckling hänger samman med läsutveckling.

Det finns mycket forskning som stärker den här satsningen om att tidiga insatser med små barn genom att stimulera deras språk- och läsutveckling, har stor betydelse för deras framtida språk- och läsutveckling.

– Det är en generell satsning som riktar sig mot alla barn, mot alla föräldrar och andra vuxna i barns närhet.

Kommuner och regioner arbetar nu konkret med Bokstart.

– De gör sina egna prioriteringar, vilka de ska rikta sig mot. Vi vill utveckla samverkan med framförallt tre professioner som har i uppdrag att arbeta med små barn och deras läsutveckling. Det är folkbiblioteken, barnhälsovården och förskolan. Än

så länge är det biblioteken som driver utvecklingen av Bokstart. Det är också de som har sökt bidrag hos oss. Men de måste från start ha med sig en samarbetspartner från förskola, barnhälsovård eller andra organisationer som är viktiga för att nå barnfamiljer. Ännu ett mål är att sprida kunskap om små barns språkutveckling. Alla behöver lära av varandra.

Bokstart ska alltså vara en resurs för de aktörer ute i samhället som jobbar med familjer, föräldrar och små barn.

– Det vi rent konkret erbjuder är bidrag till projekt i samverkan och med att starta upp det vi kallar språknätverk.

Den första utlysningen om bidrag skedde i höstas. Den andra omgången blir i augusti/september i år. Än så länge är det endast biblioteken som är huvudsökande, men de måste som sagt ha med sig en samarbetspartner. Det finns mer information på Kulturrådets hemsida man kan kika på.

– Ett konkret exempel på samarbete är att under pilotprojekten samarbetade bibliotekarierna med barnavårdscentralens sjuksköterskor som gjorde hembesök. De erbjöd sig komma hem till familjer som hade små barn och berätta om barns språk-

kutveckling. De hade med sig utvalda paket med böcker och lämnade lite enkelt informationsmaterial. Det har vi utforskat i tre år för att se hur det fungerar. Det bygger på att barnhälsovården gör hembesök hos nyblivna föräldrar. Det är viktigt att få till det personliga samtalet så att man verkligen kan utgå från familjens förutsättningar och behov. Men nu är vi öppna för fler sätt att samarbeta.

Hon menar att de utgår från den egna familjens språk när man ska stärka det lilla barnets språk.

Nina Frid arbetar med läsfrämjande för vuxna på Kulturrådet, hon menar att barn och vuxna har blivit mycket prioriterade.

– Speciellt när det gäller läsfrämjande och metodutveckling för läsfrämjande. Man har mest sett vuxna som förmedlare, som till exempel i Bokstart, som förälder eller lärare, men vuxna är ju också läsare och det finns stora klyftor i vuxnas läsning. Vilka som läser och vilka som inte läser är en fråga som vi börjar ta på större allvar. Vuxnas läsning är ett viktigt utvecklingsområde. I höstas samlade man

ihop alla aktörer som arbetar med vuxnas läsning som Folkbildningen och olika ombud för högläsning, arbetsplatsbibliotek, fackförbund och kriminalvården med fängelsebiblioteken.

– De samlades för att under en heldag byta erfarenheter och metoder med varandra. Vi föreslog en kampanj för vuxnas läsning som man har haft i Storbritannien och i Danmark. Men man ville inte ha någon kampanj, man ville inte ha fler ord, man ville synliggöra det som redan görs och få hjälp med att hitta bra projekt som de kunde använda i sin verksamhet. Nya metoder.

Högläsning menar Nina Frid, är ett bra sätt att väcka intresse och läslust bland vuxna.

– Man kan tänka sig en bokcirkel där ingen har läst boken, men man läser den högt i gruppen. Sedan kan man prata om upplevelsen av det man hört.

Hon menar också att läsandet måste ske i ett sammanhang. Ett sådant viktigt sammanhang är familjen.

– Föräldrar påverkar ju barns läsning,

men barns läsning påverkar också föräldrars läsning.

Det går att söka pengar för läsfrämjande på Kulturrådet till projekt om vuxnas läsning.

Andreas Åberg från kulturrådet talade om planerade utgivningar och litteraturfrämjande insatser.

– Vårt uppdrag från regeringen är att se till att det finns ett brett utbud av litteratur och en god tillgänglighet i hela landet. Tillgängligheten handlar om att de titlar vi har köpt distribueras till landets alla 288 bibliotek. Det jag talar om är efterhandsstödet som förlagen söker efter att boken getts ut. Men vi känner att detta inte räcker. Ibland kan det handla om kostsamma utgivningar som fodrar en viss förhandsfinansiering så att man kan planera projektet. Det kan man också söka. Det gäller samtliga genrer och handlar om en miljon årligen, sade Andreas Åberg.

Det finns två stöd, ett som alla förlag kan söka och ett som endast gäller de fem nationella minoriteterna.

Bakro

En originalserie av Ulf Lundkvist och Bengt O Björklund.

Förintelsens minnesdag 2018

Årets upplaga av minnesdagen den 27 januari arrangerades av dubbelt så många i jämförelse med förra året och ceremonierna i Stockholm hade fler besökare än någonsin. På Raoul Wallenbergs torg var det fullt av människor. Talade gjorde bland andra Stefan Löfven och Alice Bah Kuhnke

Text: Bengt O Björklund Foto: ERG

Högtidligheten inleddes av Ingrid Lomfors, överintendent på Forum för levande historia innan Ann Kalmering sjöng en vacker vaggvisa på jiddisch.

– Det är en sång från Vilnius där sjuttio procent av judarna dog, berättar Ann. Ingrid fortsatte.

– Vi är här för att hedra alla offer, judar, romer och alla andra som inte passade in. Samtidigt får vi inte glömma de som gjorde motstånd. Förra året hördes stöveltramp här i landet. Rasism och antisemitism breder ut sig. När de gamla inte längre orkar är det vi som ska föra ordet vidare.

Näste man på scen var Pjotr Zettinger, en av dem som överlevde Förintelsen. Han var fyra år gammal när han smugglades ut från det judiska gettot i Warszawa i Polen och fördes till säkerhet hos en kristen polsk familj. Han berättar om sin

upplevelse och hur han senare återförenades med sin mor efter flera år.

– Jag minns att efter jag kommit ut från klockarna efter min rymning så träffade jag en dam jag aldrig sett förut. Hon tog min hand och ledde mig gående genom staden. När vi kom fram till porten dit vi

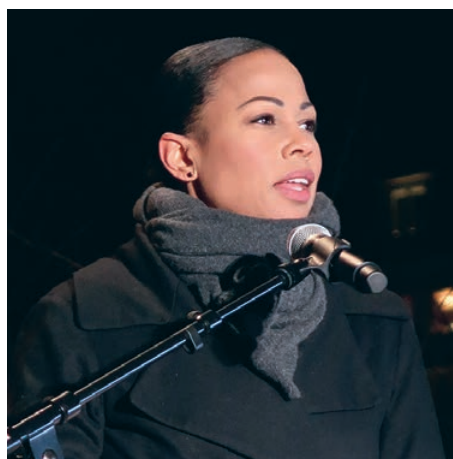
skulle stod det nazistiska soldater utanför och rökte, men ingen av dem reagerade. Men familjen som lovat ta hand om Pjotr var inte hemma. Så han och kvinnan väntade i timmar med misstänksamma grannar som undrade vilka de var.

– Till slut kom de och jag fick ett nytt hem.

Stefan Löfven intog scenen.

– Idag tändar vi ljus för alla de som dog och för att möta hatet som finns idag. Han berättade om en resa till Auschwitz som han gjorde nyligen.

– Det går inte riktigt att ta in det som hände där. Ännu svårare är det att förstå

Alice Bah Kuhnke

Stefan Löfven

Minnestund på Raoul Wallenbvergs torg med Stefan Löfven, Pjotr Zettinger, Zdzislaw Billicki, Alice Bah Kuhke och Ingrid Lomfors

att det idag finns människor som är villiga att sätt igång alltihop igen.

Han nämner Nordiska motståndsrörelsen som marscherade runt i Göteborg med plakat på överlevare och andra med texten förrädare.

– Vi kommer att se till att fler ungdomar

kan resa till Auschwitz. Vi väljer kärleken. Vi. Tillsammans.

Näste talare var Alice Bah Kuhnke – Förintelsen var att se våra olikheter som en belastning. Att tystna och vända ner blicken under förföljelser och massavrättningar av medmänniskor, är att

upphöra att vara en medmänniska.

Mänskligheten gjorde halt och vi upptäckte att vi var kapabla till det allra ohyggligaste. Nu måste vi höja vår röst och protestera. Vi har svåra utmaningar framför oss. Framtiden är vi nu, sade hon bland annat.

Anne Kalmering och Miriam Oldenburg.

Den finsk-romska gruppen Dzivibosko Drom och den polsk-romska gruppen Amé sam rom underhåll i kyrkan.

Minnesstund i S:t Jacobs kyrka

Den 27 januari är Förintelseoffrens minnesdag. För fjärde året i rad var det dags för É Romani Glinda att högtidlighålla denna dag i S:t Jacobs kyrka vid Kungsträdgården i Stockholm. Det verkar ligga i tiden att solidarisera sig med det som känns rätt. Kyrkan var nästan fullsatt i år.

Text: Birgitta Israelsson **Foto:** ERG

Fred Taikon inleder med att hälsa alla välkomna på romska och svenska.

– Det är nu tradition sedan fyra år att É Romani Glinda och Stockholms domprostförsamling håller gemensam minnesstund i S:t Jacobs kyrka för de romer som dog i förintelsen. En tradition som sprider sig, fler och fler sluter nu upp till denna återkommande högtid och i år är det fullsatt kyrkan!

Kvällens konferencier Rosario Ali framhåller vikten av att vara här idag, liksom vikten av att delta i minnesstunden vid Raoul Wallenbergs torg, där statsminister Stefan Löfven nyss påminde om det systematiska dödandet av judar och romer, homosexuella, intellektuellt funktionshindrade och politiska fångar.

Om dödandet av romerna handlar också romernas kraftfulla nationalsång, Gelem gelem, som framförs av Witt

Mihaj, Jacob Silberstein och Emilia Huzco.

Därefter framträder den finsk-romska gruppen Dzivibosko Drom.

Bengt o Björklund läser en egen, nyskriven dikt om förintelsen av romerna under andra världskriget, "I vår tid". I dikten ställer han sig frågan om skillnaden mellan dåtid eller nutid och konstaterar att för många romer runtom i Europa är det fortfarande inte bättre än på nittonhundratalet. Arbetslöshet, ingen skolgång för barnen, trasiga hus, fattigdom, svält och misär.

Witt Michaj framför en egen sång, på romska. Fred Taikon läser texten för oss, så att vi kan förstå. "Tyskarna tog er alla till Auschwitz, till Holocaust".

É Romani Glinda sätter som alltid fokus på romernas historia, ett av de två folk som nazisterna ville utrota. Romer och judar skulle inte ha någon plats i det

stortyska riket. Systematiskt utrotades de bägge grupperna. Över sex miljoner judar mördades och man tror idag att det kan ha varit cirka en och en halv miljon romer som mördades, de flesta i sina byar eller läger och de begravdes ofta i omärkta massgravar.

Fred Taikon säger att romernas Förintelse fortfarande har varit obetydligt uppmärksammas, trots att det har gått 73 år sedan Auschwitz-Birkenau befriades den 27 januari 1945.

– Dagen uppmärksammas för att vi ska minnas nazisternas död, förstå vad följden blir av rasism och nazism och vad som kan hända när man tar ifrån människor deras värde. Jag minns den här dagen med stor sorg för alla som föll offer för nazisterna, med bedrövelse över att man fortfarande döljer romernas förintelse, bedrövelse över att nazismens idéer åter växer.

Nära tre miljoner judar, romer, homosexuella och andra grupper dog i koncentrationslägren. Det finns mycket material om förintelsen av judarna, också om den romska förintelsen.

– Under andra världskriget dödades

årligen tiotusentals romer i förintelselägren. Men det är ändå inte många som nämner detta.

Romerna taterades med ett z i lägren, men registrerades inte som romer på annat sätt.

– Men de som ligger massgravarna är okända och utan z. Deportationen till Transnistrien av romer har det tigits om. Allt detta gör mig bedrövad, säger Fred.

Sverige har en mörk och aktiv del i det rasbiologiska tänkandet. Det drabbade romer, som sågs som en icke önskvärd grupp i landet. Romer som försökte fly till Sverige under kriget nekades inrese-tillstånd. Vid krigsslutet gjordes inga särskilda insatser för att ta emot romer. Det var bara två romska kvinnor som kom med i bussarna till Sverige.

– Idag bör vi fråga oss om man ska tillåta odemokratiska krafter i en demokrati? Freds retoriska svar är ett kraftigt nej, för vi vet vad det kan leda till.

– Det är därför det är viktigt att ta upp de här frågorna i skolor, föreningar och i samhället i stort, säger Rosario Ali.

Han säger även att rasism och stereotypa uttalande om folkgrupper ökar igen, att den svenska polisen registrerar romer igen.

– Vi måste ta på oss ett gemensamt

ansvar att stå emot diskriminering, våld och rasism.

Mer musik och sång av Emilia Huzco, Witt Michaj och Jacob Silberstein lyfter mot kyrkans tak.

Bakom inbjudan till minnesstunderna står också Forum för Levande historia. Johan Rahm från Forum för Levande historia berättar att de nu har spelat in ett antal filmer för att tydliggöra den rasism som finns runt om oss idag.

– Vi får aldrig ge upp kampen mot de odemokratiska krafter vi möter idag. Vi

måste minnas hur lätt det är att falla för gruppträck och dras med. Vi måste minnas vad som kan ske i ett samhälle när medmänskligheten försvinner och vi står tysta och bara ser på.

I år är det 70 år sedan FN antog Konventionen för att förhindra folk-mord.

– Vi måste fortsätta att berätta, sprida och fördöma det som hände under kriget. Vi har ett ansvar för att den generation som växer upp idag kommer att stå för demokrati och allas lika värde, säger Johan Rahm.

Rosario Ali

Bengt O Björklund

Mikael Haldin

Hans Ulfvebrand

Jonas Rahm

Ljuscereemonin är gripande och inleds av Fred och hans syster Raida, som tände var sitt högt ljus i mittgången. Sedan fick alla i kyrkan komma fram för att tända ett ljus och minnas de romska offren i förintelsen.

Kultur- och demokratiminister Alice Bah Kunke och domprosten Hans Ullenbrandt från Stockholms domprostförsamling kom till kyrkan efter att ha deltagit vid ceremonin på Raoul Wallenbergs torg och minnesstunden i Stora synagogan.

Alice Bah Kuhnke minns vad Rosa Taikon har sagt, att romer i hennes ungdom var föraktade och ansågs som en mindervärdig ras.

– Romer fick inte komma in i landet förrän långt efter krigets slut, inreseförbudet säger något om hur oönskade även de romer som fanns i landet var.

Fortfarande idag finns antiziganistiska uppfattningar om romer.

– Brotten mot romer har alltid haft en undanskymd plats, de är en del av vårt kulturarv och det behöver vi ständigt påminnas om.

Alice Bah Kuhnke menar att idag är en dag att minnas och sörja, en dag för sorg men också en dag för att samla kraft.

– Vi är många som behöver fylla på vår kraft för att stanna upp och höja vår röst och markera i vår vardag, för att orka fortsätta protestera, för att välja den svåra vägen istället för den enkla. Det

finns inga enkla lösningar, säger Alice Bah Kunke, men oerhört mycket värdighet i att stå upp för alla människors lika värde. Förintelsen och allt den förde med sig, all död, är ett skamfullt och smärtsamt resultat av människors tillkortakommande. Men framtiden är vår och vi har möjligheten att forma den till något bra!

Domprost Hans Ulfvebrand framhåller vilken angelägen dag det har varit i synagogan och nu här i S:t Jacobs kyrka. Han berättar att han om några månader ska åka till Auschwitz, för att själv se denna

plats och försöka förstå den. Han talar om kärleken och att vi utan kärlek bara är tomma.

– Utan kärlek är jag ingenting. Störst av allt är kärleken. Det är vår uppgift att göra vår planet till en plats där ingen utestängs för sin bakgrunds skull!

Han avslutar med att läsa välsignelsen över offren i förintelsen och över de närvarande i kyrkan.

Rosario Ali tackar de bägge grupperna för den vackra musiken och alla deltagare i kyrkan för att de kommit.

Fred Taikon och Alice Bah Kuhnke.

É Romani Glinda bjuder in till fest

Internationella Romadagen 2018

Kom och fira Internationella romerdagen på kulturhuset i Skarpnäck. Vi firar dagen med god mat, musik och mycket annat.

Fred Taikon visar gamla bilder på duken. Kom och samtala om livet förr och nu.

Under kvällen kommer vi att dela ut É Romani Glindas hederspris till personer som arbetat för den romska frågan. Vi kommer att dela ut gratislotter till alla som kommer. Vinn ERG:s bokpaket med flera titlar för både barn och vuxna. Kaffe med dopp står framme hela dagen för att sedan lämna utrymme till en lättare buffé som serveras under tiden som scenen fylls med underhållning.

För de mindre bjuder vi på läsk, bullar och popcorn.

Alla är välkomna! Fri entré

Tid: Söndag 8 April 2018 med start kl. 16.00

Skarpnäcks kulturhus, Skarpnäcks allé 25, Skarpnäck

T-bana: Skarpnäck

För mer mer information följ oss på facebook.com/romaniglinda

Fred Taikon 070 712 39 91 fred@romaniglinda.se www.romaniglinda.se

Programmet är kostnadsfritt och öppet för alla, lokalerna befinner sig på gatuplan och är tillgänglighetsanpassade.

Programmet genomförs med stöd från Stockholm stad, Statens Kulturråd och Stockholms läns landsting.

Programmet genomförs i samarbete med Skarpnäcks Kulturhus.

*Hédi Fried,
överlevande
efter
Förintelsen,
och författaren
och litteratur-
kritikern Ola
Larsmo.*

Nazism måste förbjudas

Rumänska kulturinstitutet och Rumänska ambassaden uppmärksammade några dagar innan den 27 januari Förintelsens minnesdag med ett samtal mellan författaren och psykologen Hédi Fried, själv överlevande efter Förintelsen, och författaren och litteraturkritikern Ola Larsmo. De talade bland annat om ords betydelser, hur de kan skifta och att vi måste fortsätta kämpa för att vi ska kunna leva utan att vara rädda för nynazistiska, rasistiska och antisemitiska grupper.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Det var knöckfullt till bristningsgränsen i kulturinstitutets hörsal, det satt till och med människor i ett angränsande rum och lyssnade till det som sades. Det är ju ett gott tecken kan man tycka, att så många tog sig dit och att ännu fler hade velat komma. Det är viktigt i dessa tider när till och med ren nazism vinner mark.

Vi kommer aldrig att få ett entydigt svar om varför Förintelsen ägde rum. Men genom att sammanställa alla dessa hur, när och vad kan vi få en bild av dåtiden, om de öppna och de dolda krafter som ledde dithän.

När Hédi Fried kommer in går ett litet sus genom publiken. Hon har ramlat och blivit blåslagen i ansiktet. Institutets biträdande direktör Dan Sharan inledde evenemanget.

– Vi är mycket glada och stolta över att Hédi Fried har tagit sig hit trots att hon gjort sig illa. Tiden är orolig, nazismen ökar och hur ska vi göra med alla de organisationer som inte hör hemma i en demokrati. Ska vi prata med dem eller ska vi låta bli?

Själv tror han att bara utbildning och kunskap kan skapa en förändring.

– I dessa oroliga tider behöver vi människor som Hédi Fried. Hon är beundransvärd som orkar ta sig hit och berätta.

Skådespelaren Hannes Meidal läste ur en av Hédi Frieds böcker. Det var ett avsnitt som handlade om vad som hände innan hon och hennes familj internades, först i ett getto och senare i Auschwitz.

– Förändringarna kom stegvis. Man

tänkte, det blir snart bättre igen, men det blev det inte.

Det blev hela tiden långsamt värre.

Den rumänske ambassadören Iulian Buga sade några ord.

– Jag är imponerad över att så många har kommit hit idag. Människor som Hédi gör oss till bättre människor. Hon står för kraften att leva och smärtan i livet.

Hédi Fried föddes 1924 i Sighet. Hon är djupt engagerad arbetet för demokratiska värderingar och mot rasism. Hon utgår i detta arbete från sina egna erfarenheter från Förintelsen. Som överlevande, kom hon efter befrielse från koncentrationsläger i Auschwitz till Sverige. I över trettio år har hon rest runt i svenska skolor för att tala om Förintelsen.

Författaren och litteraturkritikern Ola Larsmo var länge ordförande för Svenska PEN. Han är Hédís samtalspartner ikväll.

– Hur ska man värja sig mot antisemiter och främlingsfientliga, frågar han Hédi.

– Man ska säga ifrån och inte acceptera sådant, svarar Hédi. När vi växte upp skulle man lyssna på vad pappa sade och lyda honom, man skulle lyda läraren och

man kulle lyda det myndigheterna sade. Det ledde till att alla skulle lyda Hitler.

Hon menar också att gränser hela tiden förflyttas.

– Det som var sant igår är en lögn idag. Tyskarna använde ett speciellt språk för att tona ner sanningen. Det är det samma som händer i USA och i Sverige idag. Vi har alla en moralkompass inom oss som hela tiden bedömer vad som är rätt eller fel. Det som var förbjudet att säga igår är tillåtet idag. Media har ett ansvar i detta.

Ola berättar om en middagsbjudning som Jean Paul Sartre skrivit om.

– När någon vid bordet klagar på antisemitismen avbryter värdinnan samtalet för hon vet att det sitter antisemiter vid bordet. Man låtsas att man inte förstår vad det är som pågår.

Han menar att den bilden är aktuell än idag.

– Många säger att de inte är antisemiter, men när antisemiterna talar är de tysta, påpekar Hédi.

Själv blev hon utsatt för antisemitism första gången när hon var fjorton.

– Jag blev utesluten från ett sammanhang bara föra att jag var jude. Jag ville flytta från Rumänien då, men min pappa sade ”Vart ska vi flytta då? Antisemiterna finns i hela Europa”.

Ola menar att antisemitismen är första ledet eller huvudet på ormen.

– Släpper man in den kommer resten snart släpande.

Hédi berättar att fram till 1700-talet hette det judehat, inte antisemitism.

– Man tyckte väl att det lät finare med antisemitism, men jag tycker att vi ska gå tillbaka till det gamla ordet som beskriver precis vad det handlar om: Judehat.

När Hédi understryker att nazistiska organisationer måste förbjudas i Sverige

brister publiken ut i applåder.

Hédi kom till Sverige sommaren 1945.

– Då sa man att det inte fanns några antisemiter i Sverige, men det var inte sant visade sig.

1947 kom lex Åberg, en lag som senare kom att heta lagen om hets mot folkgrupp.

– Vi hade tänkt flytta då på grund av den antisemitism som fortfarande rådde i Sverige. Men när lagen kom bestämde vi oss för att stanna. Vi trodde det skulle bli bättre, men det blev inte.

Åberg var en känd bokhandlare och antisemit.

Ola menar att den lagen är bra, men att juristerna är allt för försiktiga när de använder den.

– Den vänlighet vi först mötte här i landet har försvunnit. Det är sällan någon bryr sig om någon annan idag, blev Hédís slutord.

Ung romsk tjej får Emerich Roth-priset

För nionde gången delades Emerich Roth-stipendiet ut på Gotland. Stipendiet instiftades av Kerstin Blomberg och Emerich Roth och går varje år till en gotlänning som arbetar för medmänsklighet i Emerich Roths anda.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** Elin Ahlström

På Förintelsens minnesdag fick gotländska Elin Ahlström Taikon ta emot årets Emerich Roth-stipendium. Den snart 94-åriga Emerich Roth, en av de sista överlevarna från nazisternas koncentrationsläger, överräckte själv priset.

Den som fick ta emot de 3000 kronorna och äran i år var 22-åriga Elin Ahlström Taikon. Hon fick stipendiet bland annat för sitt arbete med att synliggöra den romska kulturen på Gotland och för sitt engagemang för barn och ungdomar från olika länder.

– Hon har kämpat för de svaga i samhället ända sedan hon var liten, berättade Kerstin Blomberg.

– Att en ung romsk tjej har vunnit

Emerich Roth priset är stort, eftersom Emerich var i koncentrationsläger precis som vi romer var.

Emerich Roth är välkänd för de flesta gotlänningar efter över 20 års resor till ön.

Soraya Post

Förintelseceremoni i EU-parlamentet

Den 24 januari i år hade Europaparlamentet en ceremoni för den kommande Internationella minnesdagen för Förintelsens offer. Som en del av ceremonin höll den svenska parlamentarikern (FI) Soraya Post ett tal och öppnade en utställning om den Romska Förintelsen i Europaparlamentet. Det var första gången EU-parlamentet hade en utställning om den Romska Förintelsen och utställningen var anordnad av Centrala rådet för tyska romer och sinti. Detta hände tack vare Sorayas hårda arbete i EU-parlamentet med att få EU att erkänna antiziganism.

Text: Zeynep Karasin **Foto:** ?

I oktober 2017 röstade Europaparlamentet med bred majoritet igenom Soraya Posts betänkande om aspekter som rör de grundläggande rättigheterna i integreringen av romer i EU: kampen mot antiziganism. Det är den första i sitt slag i Europaparlamentet och den omfattar mycket. Bland annat att kontrollen av EU-medel som går till att förbättra romers levnadsvillkor måste bli starkare och det måste säkerställas att medlen används så som de är avsedda att göra.

Sorayas tal fokuserade på det faktum att vi alla måste minnas Förintelsens offer och bekämpa antisemitism, antiziganism, rasism och andra former av intolerans. Eftersom Soraya vet vad romerna gick igenom och det faktum att smärtan av brott

som begåtts mot dem inte erkändes, ville hon också påminna om de andra som föll offer för nazisterna, utan att få en chans till upprättelse. Som personer med psykiska eller fysiska funktionsvariationer, homosexuella personer, kommunister, fackföreningsmedlemmar, Jehovas vittnen, anarkister, politiska motståndare och andra motståndaktivister. Alla offer mötte samma lidande, samma öde och samma slut. Ingen av dem fick en andra chans i livet.

Hon berättade också om att erkännandet har tagit tid. Folkmordet på romer, även kallad Porrajmos eller Samudaripen, erkändes först 1982, då Förbundskansler Helmut Schmidt, i dåvarande Västtyskland, erkände att nazistregimen hade förföljt och begått folk mord mot

romer. I Auschwitz öppnades en permanent utställning med titeln Förintelsen av de europeiska romerna först 2001. I Berlin avtäcktes den hittills enda minnesplatsen 2012, för bara sex år sedan.

FN har utsett årets tema för Internationella minnesdagen för Förintelsens offer till: "Holocaust Remembrance and Education: Our Shared Responsibility". Tanken är att påminna om vikten, ja plikten vi har, att minnas, utbilda oss och att det är vårt gemensamma ansvar. Det är upp till oss alla att förhindra framtida folk mord.

Det är nu över sjuttio år sedan förintelsen ägde rum, och hatbrott mot minoriteter i Europa finns inte bara kvar, de ökar. Vi ser nynazister och högerextremister som marscherar på gatorna och sprider sitt hat. Flertalet parlament i Europa har folkvalda ledamöter från högerextrema partier. Enligt rapporter från Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) ökar hatbrotten i Europa. Rasistiska och främlingsfientliga reaktioner mot flyktingar, asylsökande och invandrare finns i hela EU. Antisemitism, antiziganism, islamofobi, homofobi och sexism är delar av en vardag för många människor som bor i Europa.

– Vi kan inte vara tysta och likgiltiga mot detta hat; vi måste bekämpa antisemitism, antiziganism, rasism och andra former av intolerans. Vi måste skapa en framtid som vi kan vara stolta över, där mångfald i alla dess former värderas och främjas. Att höja våra röster är inte bara det rätta att göra, det är vårt gemensamma ansvar. Vi får inte glömma att hat går hand i hand med folk mord, därför kan vi inte låta hatet dominera Europa igen, sade Soraya Post.

Romska ambassadörer

Romska ungdomsförbundet, RUF, har fått i uppdrag att utbilda romska ungdomar till ambassadörer som ska sprida kunskap om strategin för romsk inkludering till romska ungdomar i de fem utvecklingskommunerna.

Text och foto: ERG

Målet är att årligen utbilda och utveckla 10 romska ungdomar, 5 killar och 5 tjejer i de fem utvecklingskommunerna Stockholm, Haninge, Borås, Uppsala samt Gävle till ambassadörer som sprider kunskap om strategin för romsk inkludering till romska ungdomar i de fem utvecklingskommunerna.

– De tio romska ungdomarna kommer att utbildas av Länsstyrelsen i Stockholms län som har det övergripande ansvaret för att följa upp och rapportera till regeringen om utvecklingen i utvecklingskommunerna. Målgruppen är romska ungdomar boende i de fem utvecklingskommunerna som ska få ökad kunskap om strategin för att bättre kunna ta del av de olika satsningar och mål som kommunerna har för att romer ska inkluderas i de respektive kommunerna, berättar Erland Kaldaras, ordförande i RUF.

Kunskapen och intresset är relativt lågt bland romska ungdomar om strategin för romsk inkludering och projektet avser att öka kunskapen och därmed intresset för att delta i de aktiviteter som kommunerna erbjuder. Projektet med de fem utvecklingskommunerna kommer att genomföras 2016-2019 i samverkan med Länsstyrelsen i Stockholms län och Skolverket.

– Projektets ambition är att samverka med samtliga samordnare i de respektive kommunerna. Projektets mål är även att utbilda de romska ambassadörerna för att de ska kunna sprida kunskap om den romska frågan till pedagoger i de fem utvecklingskommunerna i samverkan med Skolverket, understryker Erland.

I bägge målen kommer ambassadörerna att erhålla befintligt undervisningsma-

terial bland annat om antiziganism, romernas historia och annat relevant spridningsmaterial.

Under mötet i Stockholm samlades de tio ambassadörerna i Stockholm för en workshop där man gick igenom vilka utmaningar, vilka hinder och vilka lösningar som finns. Förslagen var många och Erland skrev för brinnande livet på det stora blocket.

Att intresset är genuint går inte att ta miste på. De är mycket engagerade.

Anna Mannikoff

Erland Kaldaras

Anna Mannikoff från Länsstyrelsen gick igenom det viktigaste när det gäller strategin för romsk inkludering.

Ungdomarna kommer att fortsätta träffas i de olika städerna som blivit utvecklingskommuner under första halvåret.

Yehuda Bauer

Förintelsens förvirrande siffror

Forum för levande historia bjöd in historikern Yehuda Bauer att komma till Stockholm och tala i synagogan på Förintelsens minnesdag. Han talade även under ett seminarium på Forum för levande historia några dagar innan. Där underströk han ännu en gång skillnaden mellan romers och judars Förintelse. Judarnas Förintelse var välplanerad, romerna mördades av bara farten.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ÉRG

Professor Yehuda Bauer är en av världens mest kända förintelsehistoriker. Under senare delen av 1990-talet var han en viktig samtalspartner för dåvarande regeringen i frågor gällande förebyggande av antidemokratiska krafter och intolerans utifrån lärdomar från Förintelsens historia. Den svenska regeringen gav honom 2005 utmärkelsen Illis quorum för sina betydelsefulla insatser i kampen mot rasism och antisemitism.

Under sitt besök i Stockholm talade professor Yehuda Bauer även vid en minnesceremoni i riksdagen, vid ett seminarium i Kungliga slottet samt vid ett seminarium på Forum för levande historia. Överintendent Ingrid Lomfors inledde.

– Professor Bauer var med i planeringen av det som sedan ledde till denna

myndighet, Forum för levande historia. Han var med och formade Stockholmsdeklarationen och International Holocaust Remembrance Alliance, IHRA.

Yehuda Bauer fick ordet.

– IHRA startades för att det fanns de som påstod att Förintelsen aldrig har hänt. När man arbetar med Förintelsen leder arbetet in på andra folkmord. Men Förintelsen var en unik händelse som startades av människor och det kan hända igen. För att hindra att det händer igen måste vi studera vad det var som hände. De som ska forska om folkmord idag måste börja med Förintelsen.

Han menar att många försök har gjorts att förminska det som hände under Förintelsen. Han menar också att folkmord är en del av människans historia.

– Sedan tidernas början har vi mördat varandra. Hud- eller ögonfärg har aldrig spelat någon större roll, men vi har mördat ”de andra”. Just rasismen är en ny europeisk konstruktion som kom till för att rättfärdiga kolonialismen. Det handlar om kulturella tolkningar av verkligheten.

Han menar att FN har totalt misslyckats när det gäller folkmord, men att en liten förändring har skett de sista trettio åren. Han nämner bland annat protesterna mot apartheid. Allt fler började engagera sig.

– Sedan 1996 möts en grupp från olika länder där jag ingår i Österrike. Vi började ge råd till nationer och försöker påverka människor. Det var vi som låg bakom det som hände i Stockholm år 2000.

Han övergick till att fastslå skillnaden mellan romers och judars Förintelse.

– Mördandet av romer var ett folkmord, mördandet av judar var en Förintelse. ”Zigenarna” sågs som värdelösa och hatet och föraktet kom underifrån, från civilbefolkningen. Det är något helt annat än Förintelsen av judarna.

Han menar att det innan kriget inte fanns fler än två miljoner romer i Europa och att det flesta siffror som beskriver hur många romer som mördades är kraftigt överdrivna.

– Jag tror det var ungefär 150 000 romer som mördades. Det märkliga är ju att romerna var ju de enda riktiga arierna på den europeiska kontinenten.

Professorn berättar om cirka 40 romska familjer som bor i Jerusalem, romer som inte längre minns var de kommer ifrån. Han understryker samtidigt att den stora skillnaden på mördandet av judar och romer.

– När det gällde judarna så fanns det en plan på att mörda varenda jude på jorden. Romerna mördade man bara när man träffade på dem. I Ungern ville man också åt judarnas egendom. Romerna ägde inget de ville ha.

Bauer menar att därför överlevde så många romer i Ungern.

Han talade även om nationalism.

– Nationalism är en populär rörelse i hela världen och det är inget fel att framhäva sitt lands speciella sidor, men när

man börja tycka att den egna trumpeteten är viktigare än någon annans trumpet uppstår det problem. Men ni borde omfamna den del av nationalismen som är positiv.

Han talade även om det som han kallade för vår flathet inför invandrare och migranter.

– Ni skiljer inte på vilka det är som kommer hit. Det är människor från totalt olika kulturer och religioner som man måste förstå. Ni måste kunna säga ”Ni kan behålla er kultur och er religion men ni måste bli svenskar” Ni måste möta

dem på lika villkor.

Bauer tog även upp problemet med Förintelseförnekare.

– Det handlar nästan alltid om radikal islamism, något som hotar hela världen. De påstår att judaismen är värre än nazismen. Antisemiterna är en stor fara för Sverige i stort för den korruperar samhället.

När det gäller antalet romer i hela världen hänler professor Bauer.

– Att det skulle finnas tolv miljoner romer i hela världen är rent nonsens, en fantasi.

Nu sitter Sverige i FN:s säkerhetsråd, men Bauer menar att FN:s presidium kan kör över rådet med sina vetorätter, om man kan samsas. Men hans syn på människan genom historien är en varelse som alltid har dödat.

– Vi är programmerade att döda. Vi dödar främst djur och människor från andra länder. Att mörda är att döda en människa i din närhet.

Ingrid Lomfors fick sista ordet.

– Du provocerade oss och det var väl tanken.

Segregation är brist på jämlikhet

Under 2018 har Delegationen mot segregation, Delmos, fått i uppdrag av regeringen att utveckla ett uppföljningssystem kring segregationen i Sverige samt regeringens reformprogram för minskad segregation. Uppdraget ska genomföras i samarbete med Statistiska centralbyrån, SCB. Delmos ska även inhämta synpunkter från andra relevanta myndigheter och göra avstämningar med Kulturdepartementet under arbetets gång. Uppdraget ska redovisas senast den 22 december 2018. Chef för den nya myndigheten är Inger Ashing.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ERG

Den nya myndigheten har placerats på Södertörns högskola med en vidunderlig utsikt över ett landskap i vinter. Att myndigheten just placerats på en högskola har sina poäng, främst nära till forskarna, men också andra synergistiska fördelar.

Delegationen har inte varit igång mer än ett par månader.

– Vi har två huvuduppdrag, berättar Inger Ashing. Vi ska förbättra den samverkan som finns på lokal och nationell nivå, stötta och samarbeta på olika sätt. Vi ska bidra till att regeringens långsiktiga reformprogram för minskad segregation genomförs i samverkan med kommuner, regioner, myndigheter, civila samhället, forskare med flera.

Det andra uppdraget handlar om att sprida kunskap.

– Vi ska bidra till att kunskapen om segregation och forskningen om segregation ökar och att de som jobbar med seg-

regation gör det mer kunskapsbaserat.

En annan del av delegationens arbete är att fördela bidrag.

– Det är kommuner, landsting och civilsamhället som kan söka. Beslutet om hur bidragen ska se ut har precis fattats av regeringen.

Nåväl, myndigheten har ju precis startat. I nuläget handlar det mest om att bygga upp verksamheten, att få allt på plats, lokalerna, personalen och IT-delen. Men arbetet har börjat med själva uppdraget också.

– Vårt uppdrag handlar om socioekonomisk segregation alltså den ojämlikhet som finns idag. Tidigare har det varit själva platsen som varit i fokus, men nu är det de socioekonomiska situationen vi tittar på, vilka negativa konsekvenser den kan ha.

Regeringen har beslutat om ett reformprogram som omfattar fem olika områden, utbildning, arbete, bostad demokrati

och minskad kriminalitet.

– Vi ska koordinera det arbete som redan pågår och ge det mer kraft. Andra myndigheter har ju också i uppdrag att samarbeta med oss.

Det finns inget fokus på någon särskild grupp i samhället.

– Det är kommunerna som jobbar som bestämmer vilket fokus de ska ha och vi ska stötta dem i deras arbete.

Hon ger exempel som att minska arbetslösheten och bättre skolgång.

Inger Ashing betonar att segregation är relationell. Det är inte en skola eller en stadsdel som är segregerad, utan en hel kommun eller region.

– Segregation handlar om att människor lever åtskilda, ofta beroende på skillnader i socioekonomisk bakgrund och det är de aspekterna vi ska arbeta med, säger hon.

Den som vill veta mer kan gå in på www.delmos.se

Några av deltagarna.

Rundabordssamtal i Stockholms stadshus

Stadshuset bjöd den 8 februari in till rundabordssamtal om romers mänskliga rättigheter. På plats fanns Sissela Nordling Blanco, kommunstyrelsens ordförande i rådet för mänskliga rättigheter, romska företrädare i staden, representanter för arbetsmarknadsförvaltningen och kansliet för mänsklig rättigheter.

Text: Bengt O Björklund **Foto:** ERG

Sissela Nordling Blanco hälsade alla välkomna och sammanfattade vad som framkom under det dialogmöte som ägde rum hösten 2017.

– Förra mötet handlade om diskriminering på de olika myndigheterna. Då talade vi om de olika hinder man möter.

Heidi Pikkarainen från kansliet för mänsklig rättigheter berättade att man hade uttryckt att det inte var långsiktiga satsningar.

– Det som kom fram då var vad vi tidigare talat om i den första hearingen. Det är ett pågående ämne, menade hon.

Nu vill hon visa hur långt man har kommit i arbetet som utvecklingskommun.

– Staden har under året tagit fram en webbutbildning om skyddet mot diskriminering. Den tar också upp frågor om antiziganism och skyddet för nationella

minoriteter. Den riktar sig till alla stadens anställda. Den ger möjlighet för stadens anställda att identifiera förekomst av diskriminering och föreslår åtgärder för att diskriminering inte ska förekomma. Det vi framförallt vill är att bygga upp ett långsiktig arbetet som ska in i det generella arbetet om nationella minoriteters mänskliga rättighetsfrågor.

Utbildningsnämnden ska arbeta med utbildning och skola.

Staden har tagit fram riktlinjer om hur man ska arbeta med nationella minoriteter.

– Där står det står även hur vi ska förverkliga det som redan finns. Vi har under året tagit fram en utbildning för alla staden arbetare om lagstiftning och antiziganism och om hur den kan se ut. Utbildningen handlar även om hur man ska tänka under programmet.

Kulturnämnden har ett särskilt kulturstöd. Under 2017 har man beviljat ca 5 miljoner kronor till kulturstöd för program som främjar romsk kultur och romskt språk. Det är en ökning på 1 miljon kronor och ett resultat av att kulturförvaltningen under året har utvecklat dialogen med romska kulturaktörer.

I staden pågår även en satsning som ska stärka ungas rättigheter. Ett sätt är att uppmuntra ungdomar att söka ett sommar jobb. Projektet hette rättighetsjakten. Hälften av de ungdomar som sökte var romer.

Förlaget Stockholmia har under året publicerat en antologi och en bok som synliggör romers livsvillkor i Stockholm.

Under 2017 har det tagits fram förslag på två styrdokument som framöver ska bidra till att ytterligare förstärka stadens arbete med romsk inkludering. Styrdokumentet gick under februari ut på remiss.

På varje högstadieskola ska det utses en lärarambassadör i mänskliga rättigheter som också får i uppdrag att synliggöra den romska minoritetens språk, kultur och historia.

Socialtjänstens kunskaper om den romska minoritetens rättigheter ska öka. Två brobyggare har just anställts för att

utveckla socialtjänstens strategiska arbete.

Brobyggare är anställda på både norra och södra sidan. De är förvaltningens viktigaste verktyg för att nå den romska gruppen. De arbetar även med ungdomar och unga brobyggare har anställts för att förvaltningens resurser också ska komma unga till del.

Sissela Nordling Blanco framhöll att det är viktigt att synliggöra Sveriges mörka historia och på vilket sätt det har påverkat och fortfarande påverkar romers rättigheter.

Mikael Tofteson är brobyggare i Stockholm.

– Vi är flera nu. Vi har ungdomar som är placerade i Skärholmen, Rinkeby, Kista, och Globen. Vi har en finsk romsk tjej som arbetar i Rinkeby. Alla är glada och det fungerar bra, men vi får se hur det

går med hennes anställning, berättade han.

Han fortsatte.

– Vi försöker att bygga upp förtroendet för myndigheter hos romer.

Vi försöker att skapa utbildningar. Det finns romer som inte skriver och läser så bra, men det får de hjälp med. Vi motive- rar romerna till utbildning och arbete.

Romerna som var på plats berättade om hur svårt det är att komma in på arbetsmarknaden.

– Då kommer många problem in i elden. Vi lär bland annat ut rutiner som att gå upp i tid och komma tillbaks efter lunch, sade Mikael.

Annika Hjelm från kansliet för mänsk- lig rättigheter fick ordet.

– Det kommer att finnas ett styrdoku- ment som man ska jobba efter. Riktlinjer om hur staden ska arbeta med alla natio-

nella minoriteter. Alla minoriteter ska få tillgång till modersmålsundervisning.

När det gäller kulturen så ska det bli lättare att söka bidrag.

– Minoriteterna ska bli synliga i staden. Kommunstyrelsen ska ansvarar för att infor- mationen finns på hemsidan, särskilt om rätten att söka modersmålsundervisning.

Hon menar att staden måste veta vilka skyldighet de har när det gäller de natio- nella minoriteterna.

Kommunstyrelsen och stadslednings- kontoret ska träffa alla minoriteter en gång om året, varje grupp för sig. Samråden ska handla om vad man gjort under året.

– Det är föreningarna som ska utse vilka som ska vara med under mötena. Det kommer en inbjudan för ett nytt dia- logmöten, avslutade Annika Hjelm.

Ny myndighet för jämställdhet

Jämställdhetsmyndigheten, Jämy, som inrättades 1 januari 2018, är i full gång. Målet för jämställdhetsarbetet är att kvinnor och män ska ha samma makt och möjligheter att forma samhället och sina egna liv.

Text: Bengt O Björklund

Den nya generaldirektören för myndighe- ten heter Lena Ag. Så hur känns det nu, några veckor in i det nya jobbet?

– Det känns jätteroligt och på samma gång utmanande att vara chef för den här nya myndigheten. Jämställdhetsfrågorna berör så många samhällsområden och så många människor. Nu har jag jobbat i tre veckor, så varm i kläderna är jag inte ännu, men mitt fokus under våren är att försöka bygga upp myndigheten tillsam- mans med mina medarbetare för att få en fungerande struktur så att vi kan leverera på de uppdrag som vi har fått från reger- ingen.

Just nu jobbar 50 personer på myndig- heten som är förlagd till Angered utanför Göteborg, en plats där det bor många romer.

Hon understryker att det inte är myn- digheten som ska fixa eller greja jämställdheten.

– Det är en fråga som berör alla i sam-

hället. Vi ska samla kraften i det svenska jämställhetsarbetet. Det är den långsikti- ga planen.

Myndigheten kommer främst arbeta mot myndigheter, kommuner och län.

– Där har vi tydliga uppdrag, men vi har även ett tydligt mål att främja utveck- landet av förebyggande insatser när det gäller mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck.

Regeringen har en nationell strategi när det gäller att förebygga mäns våld mot kvinnor som löper på tio år. Där har man avsatt en miljard över tio år.

– Vi ska följa upp det som det första av de jämställdhetspolitiska målen för att se vad som behöver göras. Det uppdraget löper fram till nästa år. Det ska redovisas i oktober nästa år. Sedan har vi ett upp- drag som handlar om att samla och sprida kunskap om sexuella trakasserier som också ska redovisas nästa år.

Flera tunga uppdrag alltså.

– I vår ska vi göra en rapport om länssty- relsernas strategi för jämställdhet, hur de har arbetat under en period. Sedan ska vi arrangera en stor internationell konferens om män och jämställdhet i maj. Det finns en övergripande portalparagraf som handlar om att inom ramen för vårt uppdrag beakta maktordningar baserade på kön, men även andra maktordningar. Det kan vara social bakgrund, det kan handla om könsöverskri- dande identitet, eller etnisk identitet, religi- on funktionsnedsättning och så vidare. Vi har ett sådant uppdrag. Vi har också fått i uppdrag att fördela bidrag till kvinnors organisering och jämställdhetsprojekt. De bidragen kommer att utlysas under våren.

Ett tips: Håll utkik efter detta på hem- sidan:

www.jamstallldhetsmyndigheten.se

Peter Gustavsson, Fred Taikon, Ingrid Schiöler och Monika Hirsch.

Samtal om det glömda arvet

I Uppsala uppmärksammade man Förintelsens minnesdag med en hel vecka av olika aktiviteter. Den 24 januari var Monica Hirsch, Ingrid Schiöler och Fred Taikon inbjudna att tala i Stadsbiblioteket. Fokus låg på "Det tysta arvet" den bok som Monica skrivit. Till sin hjälp hade hon Ingrid Schiöler. Fred Taikon talade om Förintelsen och reflekterade över vår högerextrema nutid. Moderator var Peter Gustavsson (S), ordförande i kulturnämnden.

Text och foto: Bengt O Björklund

Evenemanget inleddes av Helene Löwgren, samordnare för den nationella minoriteten romer i Uppsala. Hon talade om allt arbete som görs med romerna i kommunen. Uppsala är en av de fem utvecklingskommunerna under den 20-åriga strategin. Peter Gustavsson tog upp det faktum att allt som startats inom ramen för romsk inkludering i Uppsala ska permanentas.

– Vi vill ha in det som vi startat i den ordinarie verksamheten.

I boken *Det tysta arvet* berättar överlevande, barn och barnbarn till överlevande om vad som hände dem och andra romer under Andra världskriget.

De tillhör familjer som skickades till koncentrationsläger, som gömde sig i

skogar och som såg människor på flykt avrättas. Då, under Andra världskriget, var de flesta av dem barn. Nu, innan det är för sent, träder de fram för att världen inte ska glömma deras historia, romernas Förintelse.

I över två år arbetade Monica Hirsch, journalist, Maja Kristin Nylander, fotograf och Ingrid Schiöler, sakkunnig, för att dokumentera romers minnen från Andra världskriget.

Monika läste två av historierna ur boken, två mycket gripande historier.

Det var i samtal med den kände göteborgsprofilen Bagir Kwiek som tanken på boken först dök upp.

– Det var efter invigningen av den stora utställningen "Vi är romer" på

Göteborgs stadsmuseum. Ungefär samtidigt blev Ingrid Schiöler involverad som sakkunnig. Utan henne hade jag inte träffat alla dessa romer som jag intervjuade.

Ingrid Schiöler berättade om sitt arbete med boken, om hur den blev till och hur hennes stora romska nätverk kom väl till pass. Hon kände dessutom de som blev intervjuade vilket underlättade kontakten och fick de som berättade att känna sig trygga.

– Alla som intervjuats tillhör familjer som utsattes för nazisternas grymheter sade Monika.

Själv har hon alltid sin resväska packad och klar.

– Min pappa brukade säga att det kan hända igen så jag är beredd.

Ingrid Schiöler har arbetat med romer i halvt sekel.

– Jag känner inte alla romer som bor i Sverige, men jag känner väldigt många. Jag har suttit i deras hem och hört de hemskaste av historier.

Monika menar att det inte var så svårt att få dessa människor att berätta.

– De har fått berätta på sina egna villkor. Det är till exempel viktigt att inte avbryta. Ofta är man mycket nära sina

svåra händelser. Det tar bara några sekunder så är man tillbaka i barndomen.

Ingrid understryker att det var starkt av dessa människor att berätta sina historier i en mikrofon.

– De riktigt gamla är angelägna nu att få berätta. Det blir kanske fler böcker. En stor del av romerna i Sverige har minne av Förintelsen. Många har kommit som kvotflyktingar eller har sökt asyl. En del av romerna kommer från läger som funnits sedan slutet av Andra världskriget. Men de som blev värst utsatta är oftast de som är tysta.

Hon menar att detta är ett problem i kontakten mellan myndigheter.

– Ofta blir de förminsade i kontakten med myndigheter. Samma gäller den romska Förintelsen. Den uppmärksammas inte på samma sätt för att romerna inte har samma värde som alla andra. Vi måste se till att rösterna från de romer som kom från Balkankriget hörs. Vi måste tillåta dem att gråta.

Många romer har blivit glada över boken.

– Jag känner flera som har gett boken till sina barnbarn, berättar Ingrid.

Medverkar i programmet gör också Fred Taikon, ordförande i É Romani Glinda, som inleder med att berätta om den romska förintelsen. Han funderade högt kring antalet romer i Sverige idag.

– Det är tur att det är förbjudet med etnisk registrering i Sverige, trots Skånepolsens försök med ett register på över fyra tusen romer. Men jag vet att cirka 30 000 romer från Balkan bor i Sverige idag.

Fred berättade kort om vad som hände romerna under Andra världskriget, om förintelselägren och vad som hände romerna den 2 augusti, under den så kallade "Zigenarnatten" när alla de nästan tretusen romerna som var kvar i det så kallade "Zigenarlägret" togs till gaskammarna under skrik och avrättades.

– Den händelsen var länge i skymundan och med tiden föll den helt i glömska. Men vi får inte glömma dem som mördades där och inte alla andra otaliga romer som nazisterna mördade.

Fred påminde om att tyskarna redan i

Ingrid Schiöler och Monika Hirsch.

början av 1700-talet utfärdade en order om att utrota romer. I Sverige var det tillåtet att hänga dem.

– Per Albin Hanssons Folkhem var inte menat för oss och efter kriget var det bara judar som fick komma med de vita bussarna. Bara två romska kvinnor tog sig hit, förmodligen för att man trodde de var judiska. En av dem var Sofia som kom att bli min ingifta faster.

Det har nu gått 73 år sedan kriget slutade. Likväl är det inte många som kän-

ner till att hundratusentals romer mördades av nazisterna. Romska organisationer har själva börjat se till att kunskapen om den romska Förintelsen har börjat öka, men det tar tid. Samtidigt lever vi i en värld som blir allt mer mörk i sin mänskliga framtoning. Hatet marscherar igen. Men hur ska vi ha det?

– Ska vi tillåta odemokratiska krafter i en demokrati, avslutade Fred Taikon. Han ville att publiken skulle ta den frågan med sig.

Fred Taikon

Mujo Halilovic tändar ett ljus för alla offer.

Förintelsens minnesdag i Malmö

I år hölls Förintelsens minnesdag på Moriska i Folkets Park, för att hedra de människor som föll offer för nazisterna. Programmet som Romska information och kunskapscenter, RICS, arrangerade varade från 13.30 - 15.00 och var otroligt intressant och lärorikt.

Text: Dolly Andersen (Malmö Ungdomscentral) **Foto:** RIKC

Programmet inleddes av Marian Wydow som hälsade alla hjärtligt välkomna och tackade för att de tog sig tid och valde att komma till minnesdagen. Därefter presenterade han dagens första talare som var Rose-Marie Carlsson, ledamot i Romska rådet och ordförande i förskolenämnden. Rose-Marie började med att förklara hur viktigt det är att minnas det som skett men även att återberätta historien. Rose-Marie jobbar med att förstärka romernas rätt och att aktivt tillgodose romernas rättigheter.

Nästa talare upp på scen var Sandor Vajda som drog paralleller från andra världskriget till idag och nämnde att vi fortfarande är utsatta som folkgrupp. Han sade att samhället i stort har börjat bli egocentriska med fokus på pengar och materiella ting vilket han vill förändra. Han vill att vi ska sprida mer kärlek och hålla ihop, han vill se en förändring av hur romer och andra utsatta grupper

behandlas. Efter Sandors tal var det ett litet avbrott med musik, det var Daisy Balros som sjöng låten Halleluja.

Efter Daisys fina sång var det dags nästa talare, Cecilia Gärding, författaren till boken Mångfalden i det svenska filmarvet som delades ut till alla som var med i programmet. Boken handlar om alla etniska minoriteter, innehåller analyser av samhället, lagar och hur vi omedvetet påverkas av film. Cecilias tal handlade mycket om hur vi påverkas av film och hur dåligt romer har framställts i filmer mellan åren 1920-1950. För romerna själva var det stereotyper, men för publiken, för samhället i stort, blev dessa stereotyper en verklighet, en sanning.

Innan Stefan Hajnar Wydow Senior klev upp på scen kom hans son upp, Stefan Ellsam Wydow Junior. Stefan Junior ställde en retorisk fråga. '

– Lever vi i en demokrati med rättvisa

där mänskliga rättigheter följs av samhället i stort och av politikerna?

Svaret blev nej.

– Rasism existerar än idag, likaså strukturell diskriminering och på detta finns det solklara bevis. Under andra världskriget blev vi romer skjutna och dödade av polis och militär, idag av de i kostym som styr vårt land.

Han vill se en skillnad, han vill att vi alla ska få möjlighet att kunna förändra och hjälpa varandra oavsett etnicitet eller något annat.

Därefter klev Stefan Senior upp på scen och berättade en historia som inträffade i Slovakien, i byn där han är född i under andra världskriget.

– 1942-1943 dök nazisterna upp i byn med borgmästaren. De omhändertog alla män som var i skick att kunna arbeta och skickade iväg dem till Nove Zamky där ett koncentrationsläger låg. Kvinnorna, barnen och de som lämnades kvar i byn ställdes på rad för att eventuellt bli avrättade på plats.

En av de som hade lämnats kvar i byn var Stefan Seniors farbror som stred i första världskriget för Österrike och blev skadad under strid.

Malmöredaktionen

– Det positiva med det var att han lärde sig tyska under sin tid i Österrike. Han gick fram till soldaterna och frågade varför de gör detta, vi är inga brottslingar eller något hot för er. Han bad soldaterna att inte skjuta ihjäl dem och då bestämde sig en av soldaterna för att fråga sin överste vad de skulle göra med de resterande människorna i byn. Han skrev ner en förfrågan och skickade iväg en soldat för att lämna den och komma tillbaka med ett svar. I väntan på svaret hördes något från skogen, det var de ryska soldaterna som kom genom skogen mot byn. De räddade alla romer som var kvar i byn och dödade de tyska soldaterna.

Två-tre veckor senare skedde en ny attack på byn och området runtom och då fick männen i koncentrationslägret chansen att fly och den chansen tog även Stefan Seniors pappa. Under sin tid i koncentrationslägret blev han misshandlad och hans fingrar blev skadade efter att ha blivit slagna med ett gevär och fick

Cecilia Gärding

en skada som blev en påminnelse för livet.

Mujo Halilovic, chef på Romskt informations och kunskapscenter avslutar denna minnesdag med ett citat från en

hungrig överlevare från Förintelsen.

“Lycklig, riktigt lycklig har jag varit många gånger i mitt liv men aldrig som när jag blev befriad i Tyskland och kunde titta på en fjäril utan att vilja äta upp den.”

Stefan Hajnar Wydow Senior

Stefan Hajnar Wydow junior

Diana Bogelund

Förebilder i Malmö – Intervju med Diana Bogelund

I Malmö finns det många romer som gör ett jättebra arbete. Från och med januari 2018 kommer vi uppmärksamma en av dem i varje nummer. Vi kommer att intervju dem om både deras privatliv, arbetsliv och föreningsliv. Varje gång man läser om en rom som man inte känner är det som en nyhet och kanske hittas då en ny förebild. Denna gång träffade vi Diana Bogelund på sitt arbete på RIKC.

Text: Malmö Ungdomscentral **Foto:** Robert Vävström (RIKC)

Diana Bogelund är 39 år gammal och tillhör den polsk romska gruppen. Hon är född och uppvuxen i Malmö, gift och har tre barn. Favoritdjur: Hund. Favoritmat: Planka. Favoritdrink: Mojito. Utbildning: Gymnasieutbildning + 30 högskolepoäng på Högskola. Brobyggareutbildning inom socialtjänst, vård och hälsa. Arbetar på RIKC som samhällsvägleddare.

Vad är din roll och vilka är dina uppgifter här på RIKC?

– En av mina uppgifter är på medborgarkontoret där jag hjälper romer som kommer hit med olika ärenden. Jag är resursperson inom skola och socialtjänst. Jag sitter med i olika möten med rektorer och försöker hitta olika förankringsbara metoder. Jag sitter med i andra möten

med handläggare inom socialtjänsten och jag sitter med i olika LVU ärenden och bostadsfrågor, det kan vara ekonomi också. Jag är också ute och föreläser om svensk-romsk historia. Jag sitter också med i olika arbets- och referensgrupper runt om i landet. I Malmö är jag med i ett projekt mellan tre skolförvaltningar där vi försöker hitta vilka hinder och förutsättningar som finns och försöker komma på varför det är hög frånvaro på vissa skolor.

Har dina uppgifter förändrats under 2017?

– Det som har hänt är att jag har fått ett större uppdrag. Jag arbetar nu mer strategisk och inte bara operativt. Att arbeta strategiskt innebär det som jag berättat om tidigare, sitta i olika möten,

vara med och delta i byggandet av strategier som leder till att öka romsk delaktighet i samhället. Operativa delen innebär arbete på kontoret och hjälpa romer härifrån.

Kan du beskriva huvudpunkterna under 2017?

– På förintelsesminnesdagen den 27 januari hade vi ett samarbete med Malmö Museum och uppmärksammade dagen där. När det gäller den 8 mars ingår jag i en så kallad brogrupp som årligen anordnar en kvinnofest och det händer på Kirserberg i Malmö. Publiken består av tjänstemän, politiker men också av vanligt folk. Vi blandar olika sorts musik och föreläsningar. Den 8 april, på Internationella romerdagen, gör vi inte någon separat utan stöttar RKC och firar tillsammans med dem i Folkets park. I september anordnade vi en stor konferens med publik från hela landet. En av föreläsarna var Mattias Gardel. Vi fick jättebra respons och samarbetade med Länsstyrelsen och Helsingborgs kommun. I oktober deltog vi i ett jättebra språkseminarium som Malmö Ungdomscentral anordnade. Flera av RIKC:s anställda har medverkat i publiken och min roll var att vara moderator under eftermiddagsprogrammet. Det var ett intressant program där Malmö Ungdomscentralens ungdomar presenterade sitt arbete med att främja sina dialekter. Vi lärde oss mycket av Hristo Kouchikov, professor i psykologivistik, som hade en lärorik föreläsning. I november hade jag en punkt på ett möte i Stockholm. Socialstyrelsen hade i samarbete med Skolverket anordnat en brobyggarträff där vi delade med oss av våra erfarenheter i arbetet som brobyggare. I december påbörjade vi en kompetensutveckling för anställda inom Socialtjänsten som kommer att hållas för olika grupper en gång i månaden fram till sommaren 2018.

Diana berättar att en av de viktigaste punkterna är att man har fått ett romskt råd i Malmö som består av 11 romer och 9 politiker.

Vi tackade Diana för hennes tid och uppmuntrar alla romer i Malmö att kontakta henne om de behöver vägledning.

MALMÖREDAKTIONEN

– FJÄRDE ÅRET I ERG:s TJÄNST

Malmö Ungdomscentral har under åren 2015- 2017 skrivit artiklar och informerat ERG:s läsare från Malmö. Malmö Kulturstöd beslutar att ge oss stöd även för 2018. Här nedan kan ni läsa hur vi är organiserade och vilka utmaningar väntar oss i 2018.

Text och foto: Malmö Ungdomscentral.

Vi på Malmö Ungdomscentral är glada över att Malmö Kulturstöd har givit oss fortsatt stöd till att skriva i ÉRG även under 2018. Vi har under 2015-2017 skrivit 66 artiklar om romska projekt i Malmö. Vi skriver gärna om event som romer organiserar och genomför, men även när kommunen och andra organisationer anordnar projekt som handlar om den nationella minoriteten romer.

Vi har sedan 2015 rekryterat nio skribenter och två tjejer som arbetar med att korrekturläsa texter innan vi skickar dem till huvudredaktion i Stockholm.

Mirsad Sahiti, projektledare och redaktör, berättar att syftet med föreningen Malmö Ungdomscentral är att barn och unga ska ha möjlighet att delta och påverka verksamheten. Han menar att detta projekt ger ungdomar möjlighet att delta, ställa frågor och lära sig mycket i de olika arrangemang som de närvarar på och skriver om. Vanessa Bogelund började skriva i januari 2016.

– Det har varit intressant och lärorikt att jag fick möjligheten att arbeta som skribent för ÉRG. Man fick delta i olika organisationsprojekt, samtidigt som man fick mycket fakta med sig hem.

Malmö Kulturstöd valde att stödja Malmöredaktion och dess ungdomar även i 2018, men andra förvaltningar har valt att inte bevilja medel för detta projekt under 2018. Detta gör att vi inte har möjlighet att rekrytera flera romska skribenter utan använda dem som redan är igång.

På grund av bristande medel kommer Malmöredaktionen från och med nummer 2 i år bara kunna producera två sidor per nummer istället för fyra. Det kommer

att innebära att vi ibland bara kommer att skriva om två händelser i Malmö även om det finns flera, och ibland kommer vi att skriva om flera arrangemang, men fortfarande publicera dem på två sidor. Detta gör att vi inte kan ge någon omfattande information om ett projekt utan endast korta sammanfattningar.

Mirsad berättar att föreningen är internationell och består av medlemmar med olika bakgrunder och nationaliteter.

– Vi tror på och tillämpar integration och inkludering som består av att ge och få. För att man ska bli integrerad och inkluderad måste man själv integrera och inkludera andra. Därför är vi en internationell förening där alla ungdomar arbetar tillsammans, med både romska och andra projekt.

Malmö Ungdomscentral har några intressanta projekt att genomföra under 2018.

– Vi håller på att avsluta ett projekt som heter "EN ANNAN BILD" som ni

kommer att ha möjlighet att läsa om i nästa nummer. Vi förbereder en utbildning som är ett hälsofrämjande projekt där vi kommer att utbilda ungdomar till att bli samtalsledare och föreläsare i ämnet: VÅLD - UR BARNENS PERSPEKTIV.

1 april påbörjar vi att producera utställningen "12 FRÅGOR OCH SVAR OM ROMER". Vi har även läxhjälp till romska barn, Barn i fokus, festivaler på skolor för alla barn, m.m. Om alla dessa projekt kommer ni att kunna läsa i våra artiklar i ERG 2018. Men inte bara om oss utan också om andra händelser och event i Malmö.

Tillsammans med É Romani Glindas huvudredaktion har vi ett gemensamt mål: Att informera om romska projekt och event, samt att bidra till våra ungdomars utveckling för att bli ännu bättre skribenter. Vi vill också bidra till en utveckling av integrationsfrämjande projekt i Malmö.

Mirsad Sahiti

Romska barn skriver bok tillsammans

Författaren Gunilla Lundgren har tillsammans med barn i Rinkeby skrivit en pekbok om Daniel, lillebror till de barn som var med i förra boken om Askungen i Rinkeby.

Text: Bengt O Björklund

Le Glatenge Pen Club. Så kallar sig barnen när de tillsammans producerar böcker med Gunilla Lundgren.

Det är i Askebyskolans bibliotek som barnen träffas och jobbar fram sina texter.

Daniels bok är den andra i en serie om

de romska barnen i Rinkeby.

Den här gången är det en pekbok tänkt för de allra minsta. Vi får följa med Daniel den dag han fyller år.

Det är en frejdig och varm historia skriven med mycket humor.

Boken är tvåspråkig. Tanken är att den

ska underlätta barns inläring av två språk redan som små.

Amanda Erikssons teckningar ger denna berättelse ett gott liv.

Boken är både på svenska och romska. En CD-skiva med den inlästa romska texten medföljer.

Le Danieloske naj drago smentinaki pirožna.
Vo maj feder kamel te putrel le podarki de sar te xal.
»Oj oj oj«, asal vo, »jekh braška!«
Jekh igruška! Thaj maj jekh!! Thaj maj jekh!!!
O Daniel cirdel ande paketonge šele
thaj šudel hertiji katar godi.
Mjazol ke maj drago leske le hertiji de sar le igruški.

Välkomna till releasefesten för Daniels dag!

Daniels dag är en bilderbok som handlar om en pojke som fyller tre år. Det är den andra boken i trilogin om "Askungen i Rinkeby", och Daniel är Askungens lillebror. Böckerna är skrivna av Gunilla Lundgren i samarbete med Le Glatenge Pen Club – de romska barnens skrivarklubb, där tio barn deltar. Boken är illustrerad av Amanda Eriksson.

Daniels dag finns i två olika tvåspråkiga upplagor: en svensk-romsk och en rumänsk-romsk. Översatt till romska av Jonny Ivanovitch, till rumänska av Arina Stoenescu.

Kom och fira Daniels dag med oss! Barnen från skrivarklubben kommer att ta emot er och berätta om sitt arbete med boken. Man kommer även kunna köpa boken på plats. All behållning går oavkortat till böcker till barnen på biblioteket vi öppnat för romska barn i stadsdelen Giulesti i Bukarest, Rumänien.

Vi bjuder på utställning, te, kaffe, saft och goda wienerbröd!

**Torsdag 15:e mars
kl. 15.00
Rinkeby bibliotek
Folkets hus,
Skårbygränd 1**

Bokens utgivare är ERG förlag och Pionier Press. I samarbete med Askebyskolan och Rinkeby bibliotek

POSTTIDNING B

É Romani Glinda
Egnahemsvägen 58
se-141 37 Huddinge
Sweden

Ett nytt underlättande sätt för kommunikation!

Romsk app

Romska Ungdomsförbundet lanserar i samverkan med Gävles romska förening en helt ny app som ska underlätta för romer och myndigheter att kommunicera med varandra. Appen kommer att ha många olika funktioner, bland annat vilka myndigheter som har statliga uppdrag inom strategin för romsk inkludering. En annan funktion är rebusspel för att revitalisera romani chib. Appen kommer att finnas på samtliga i Sverige erkända varieteter av romani chib och texterna blir även möjliga att få upplästa.

Appen lanseras i maj 2018 och kommer att kunna laddas ner kostnadsfritt.

Romska ungdomsförbundet i samverkan med
Gävles romska förening och med stöd av Allmänna arvsfonden.

GÄVLES
ROMSKA
FÖRENING

